

מעדני אשר

גיליון שי"ע
(שנה ח')
פרשת במדבר תשע"א

י"ל ע"י
מכון "מעדני אשר"

הגליונות ברחבי תכל יוצאים לזכותו של
הרב ברוך בן מרים ומרת שיינדל מלכה בת חיה פייגא

פחות מבן עשרים שנה האם היה לו איסור ללכת

למלחמת רשות או מצוה?

בפרשת א' ג' מבן עשרים שנה ומעלה כל יצא צבא בישראל
תפקדו אתם לצבאתם אתה ואהרן.

וברש"י מגיד שאין יוצא לצבא פחות מבן עשרים.

ובמנחת חינוך בפרשת שופטים מצוה תקכ"ו בסופו הביא את דברי רש"י,
וכתב דמדבריו משמע דבין למלחמת מצוה ובין למלחמת הרשות
אינו יוצא פחות מבן עשרים, וכן דייק בכלי חמדה ריש פרשת חיי שרה.

ומקשה המנחת חינוך: מדוע הרמב"ם לא הביא דין זה שפחות
מבן עשרים אינו יוצא למלחמה.

יש שמתרץ: ע"פ מה שכתב הרמב"ן בפרשתו שיתכן שיהיה
פירוש "כל יוצא צבא" כל היוצאים להקהל בעדה, כי הנערים לא
יקהלו בתוך העם, כי כל אסיפת עם תקרא "צבא" וכן "לצבא
צבא בעבודת אהל מועד" במדבר ח' כ"ד "ישוב מצבא העבודה" שם
פסוק כ"ה ע"ש שציון עוד הרבה דוגמאות אבל למלחמה ראוי לצאת אף
פחות מבן עשרים, א"כ חולק הרמב"ן על רש"י, ואפשר
דהרמב"ם נמי סבירא ליה כמו הרמב"ן, לכן לא הביא את הלכה
הנ"ל, כך תירץ הדברי יציב ז"ע בספרו שפע חיים חלק י"ח פרשת קורה.

והנה בספר מנחה חריבה על מסכת סוטה ע"מ ק"ע כתב יש להסתפק
האם זה תלוי ברצונו שאין צריך לצאת למלחמה בפחות
מעשרים אבל אם רוצה יכול לצאת אף פחות מעשרים או
דילמא הוא איסורא ואינו יכול לצאת אף אם הוא רוצה.

מעדני אשר: נראה דלפי כל הני טעמים המובאים לקמן יש
לפשוט את הספק, דלפי כל הני טעמים לכאורה יש איסור לקטן
לצאת בפחות מבן עשרים ואף אם רוצה אינו יכול.

יש להקשות: מדוע פחות מבן עשרים אינו יכול ללכת למלחמה,
וכי אינו ראוי ללחום, כך מקשה הרמב"ן בפרשתו, וכן בחזקוני, וכן בכלי יקר, וכן
בספר הדרש והעיון בפרשתו להגאון רבי אהרן לווין ז"ל אב"ד ריישא.

איכא כמה תרוצים:

א. אפשר שיהיה הטעם בזה, בעבור שאינו חזק למלחמה בפחות
מעשרים, וכמו שאמרו במשנה אבות פרק ה' משנה כ"א בן עשרים
לרדוף דהיינו לצאת למלחמה, כך כתב הרמב"ן בפרשתו, וכן תירץ בחזקוני
בפרשתו.

וכן כתב הגר"א בהגהות על המשניות אבות פרק ה' משנה כ"א על הא
דאמרינן התם במשנה בן עשרים לרדוף, דלכן אמרינן דאין
יוצא לצבא פחות מבן עשרים.

ב. משום דבן י"ח לחופה, ואח"כ עליו לשמח שנה אחת והיינו
שנת י"ט, ועל כן אינו יוצא למלחמה פחות מבן עשרים, כך כתב
במדרש שמואל אבות פרק ה' משנה כ"א.

ג. אף על פי שלפעמים יש בן חיל בפחות מעשרים שנה, מכל
מקום לא בגבורת איש יחפוץ ה', כי אם בזכותא תליא
מילתא, וכל בן עשרים מצד היותו בר עונשין בבית דין של
מעלה אז ביותר הוא מדקדק במעשיו ומסתמא יש לו אז יותר
זכויות שיגינו בעדו במלחמה, שהרי הכהן מכריז מי האיש
הירא מעבירות שבידו ילך וישוב לביתו וכל פחות מבן עשרים
מסתמא אינו מדקדק כל כך במעשיו ואין לו כל כך זכויות

שיכריעו על חובותיו, כך תירץ בכלי יקר בפרשתו, וכן כתב החיד"א בפרשתו,
וכן בכלי חמדה פרשת חיי שרה, וכן כתב השפע חיים מצאנו ז"ע בפרשתו דרשות
תשמ"ב באריכות נפלאה, וכן בהדרש והעיון בפרשתו.

מעדני אשר יש להעיר על טעם זה: לפי מה שכתב הנודע
ביהודה יור"ד מהדורא תנינא סימן קס"ד וז"ל ולדעתי לא מסתבר שלא
יהיה שום עונש שמים על האדם קודם עשרים שנה, ונמצא
עולם הפקר וירצח איש את רעהו כשלא יהיה עדים ויעשה כל
התועבות, ולדעתי הכוונה שבעולם הזה אין מענישים, מן
השמים קודם גיל העשרים, אבל אחר מיתה כל מעשה אדם
מכשיגיע לכלל דעת כשיוודע שהוא עבירה צריך לסבול כפי
מעשיו, א"כ לפי דבריו נענש אף בפחות מבן עשרים, ועיין בשו"ת
חתם צבי סימן מ"ט.

וכן לפי מה שכתב בשו"ת חתם סופר יורה דעה סימן קנ"ה וז"ל
לפע"ד כי לא נאמרו שיעורים הללו במדרשות שבני כ' נעשו
בני עונשים למעלה אלא בעונשים על חטאים המחודשים
לשעה כגון עונשי דור המדבר וכן בשרה נאמר בת עשרים
כבת ז' בלא חטא התם קודם מתן תורה הוה והכל אצלה
כמצות שכליות וע"ז נאמרו שיעורים הללו, אבל עונשי
התורה אין שום חלוק כי שיעורים הלכה למשה מסיני בין
למלקות בין לקרבן ובן י"ג שהביא ב' שערות שוה לכל
עונשים שבתורה.

אבל בספר יוסף דעת יור"ד סימן שע"ו כתב כי נעלם מעיני הנודע
ביהודה דברי המזרחי והיפ"ת שכתבו בפירוש דקודם שהוא בן
כ' אינו בר עונשי בב"ד של מעלה, ועיין בפ"י הרמב"ם
לסנהדרין פ"ז, וראייה לזה מגמרא שבת פ"ט כי יצחק אבינו אמר
דל עשרים דלא מענשת עלייהו.

האם לבכורים יש איסור לשתות יין בזמן הזה?

הנה האור החיים בפרשתן ג' מ"ה על הפסוק והיו לי הלויים אני ה' כתב וז"ל הכונה במאמר אני ה', לומר שהגם שאמרו רבותינו ז"ל ילקוט ש"ד עתידה עבודה שתחזור לבכורות, לא ירדו הלויים מהיות לה', והוא אומר והיו לי אני ה' כשם ששמי לעולם ועד כמו כן יהיו לי הלויים.

וכן כתב בפרשת ויחי מ"ט כ"ח עתידה עבודה שתחזור לבכורות, ולטעם זה השתדל יעקב לקנות הבכורה מעשו לבל יהיה לו חלק בעבודה לעתיד לבא.

וכן כתב המלבי"ם תורה אור פרשת חוקת דלעתיד יהיה העבודה בבכורים, וכן בספר אהבת יהונתן הפטורה לפרשת אמור וכן כתב בכתבי האר"י שער הגלגלים פרק כ"ג ופרק מ"ה.

הנה נתחבטו האחרונים היכן המקור בחז"ל שעתידה עבודה שתחזור לבכורים.

יש שכתבו דהמקור הוא: מהמדרש רבה במדבר ט"ו י"ז, וכן בספרי במדבר י"א ט"ז כל מקום שנאמר לי, הרי זה קיים לעולם ולעולמי עולמים בכהנים וכהנו לי, ובבכורות כי לי כל בכור, הרי מפורש במדרש דקדושת הבכורים קיימת לעולם ועד, כך כתב בהגהות נר למאור פרשת ויחי על האור החיים, וכן בהגהות קוי אור.

אבל בברכת שמעון תמה על האור החיים: דיש לומר דהכוונה לקדושת פדיון הבכור ולא לעבודה, וכתב דאינו יודע מקום למאמר חז"ל זה,

וכן מביאים משמיה דהגרי"ז מבריסק שאמר על דברי האור החיים שלא מצא דבר זה בחז"ל, כך מביא בפרדס יוסף בפרשתו ללידי הגאון הנפלא רבי דוד אברהם מנדלבוים שליט"א.

וכן כתב להדיא בעמק שאלה פרשת בעלותך פיסקא ל"ד בד"ה בכהנים שכתב וז"ל בבכורות הוא אומר כי לי כל בכור בבני ישראל וקדושתן לפדיון או להקרבת בהמה טהורה לעולם.

וכן הגר"ח קניבסקי שליט"א בספרו טעמא דקרא בפרשתן כתב דמדברי הספרי יש ראיה לאור החיים שעתידים הבכורים לחזור לעשות את העבודה לעתיד, ועוד תירץ בשם אביו דאפשר דכיון שתמורתן של הבכורות דהיינו הכהנים קיימת הרי זה כאילו זכות הבכורה לא כלתה, וכתב שכן מצא בדעת זקנים מבעלי התוס'.

יש להקשות: על הא דאיתא בגמ' תענית י"ז ע"א סנהדרין כ"ב ע"ב דלרבנן כהן אסור לשתות יין בזמן הזה מחשש דמהרה יבנה בית המקדש ולא יוכלו לעבוד, א"כ לפי מה דמבואר באור החיים הקדוש דלעתיד גם הבכורות יעבדו את העבודה, אמאי לא אמרו רבנן דגם בכורי ישראל ולויים אסור להם לשתות יין בזמן הזה, מחשש שמהרה יבנה המקדש ולא יוכלו לעבוד, כך מקשה האדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל מובא בספר הנפלא עטורי חיים בפרשתו לאחי הגאון רבי משה שורץ שליט"א ר"מ בביהמ"ד אצקוביץ.

ומתיר: ע"פ מה דאיתא בירושלמי דבנין בית המקדש יהיה קודם לתחיית המתים, וידוע מה שכתבו הראשונים דבנין בית המקדש ולעתיד לבא תרי מילי נינהו, וא"כ יש לומר דהא דאמרינן דתחזור העבודה לבכורים זה רק לעתיד לבא, אבל בתחיית המתים בבנין בבית המקדש יעבדו רק כהנים, לפי הנ"ל אתי שפיר, כך תירץ האדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל.

האם אהרן הכהן היה יכול לעשות את העבודה לפני שניתנה הכהונה משום שהיה בכור?

הנה איתא בגמ' סנהדרין ז' עמוד א' על הפסוק שמות ל"ב וירא אהרן ויבן מזבח לפניו, מה ראה אמר רבי בנימין בר יפת אמר רבי אלעזר ראה חור שזבוח לפניו, אמר אי לא שמענא להו השתא עבדו לי כדעבדו בחור, ומיקיים בי איכה ב' אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא, ולא הויה להו תקנתא לעולם מוטב דליעבדו לעגל, אפשר הויה להו תקנתא בתשובה.

והנה על הא דקאמר אהרן ומקיים בי אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא.

הקשה המהרש"א: עדיין אז לא נתנה הכהונה לאהרן ולא היה מקדש ולא משכן, א"כ איך קאמר אהרן אם יהרגו אותו יקויים הפסוק אם יהרג במקדש ה' כהן ונביא וכו'.

ומתיר המהרש"א: אהרן בכור היה והעבודה היה בבכורות בכל מקום בבמה, והויה ליה ככהן במקדש.

יש להקשות על המהרש"א שכתב שאהרן היה בכור: מהא דכתבו התוספות בכורות ד' עמוד א' ד"ה אהרן שלא היה באותו מנין דאי אפשר לומר דאהרן היה בכור, דמרים גדולה ממנו ג' שנים כדאמר במדרש ריש פ' שמות כמו שהיה אהרן גדול ממשה ג' שנים כך מרים היתה גדולה מאהרן.

וכן קשה מהא דכתב רש"י שבת פ"ה ע"מ א' על הא דאמרינן התם בגמ' דרש ההוא גלילאה עליה דרב חסדא בריך רחמנא דיהב אוריאלן תליתאי, לעם תליתאי, על ידי תליתאי, ופירש רש"י על יד תליתאי, משה תליתאי לבטון, מרים אהרן ומשה, א"כ איך כתב המהרש"א דאהרן היה הבכור.

והנה בשו"ת אפרקסתא דעניא חלק ד' חושן משפט סימן ש"א נשאל בקושיא הנ"ל על המהרש"א.

ומכח קושיא זו רצה לחדש השואל: דאולי העבודה בבכורות לאו דווקא בכור ממש, אלא גם גדול הבית נמי נקרא בכור לענין זה שיהא יכול לעשות את העבודה, ואסמכיה על הא דהביא רש"י ז"ל בפרשת בא דאם אין שם בכור גדול שבבית מת.

אבל באפרקסתא דעניא דחה תרוץ זה: דהרי בפירוש אמרה תורה קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל וזהו נאמר לענין העבודה, עיין רשב"ם שם, א"כ אי אפשר לומר דגדול הבית נקרא בכור לענין זה.

ועוד הקשה: דאי העבודה היה גם בגדול האחים, א"כ מקצת פדיון הבכורים דהיא תחת העבודה, ליהוי נמי בגדול הבית, וזהו ודאי אינו.

ובשו"ת ויצבור יוסף סימן נ"ה נמי נשאל על דברי המהרש"א אלו, והוא כן תירץ דאולי כשהיה העבודה בבכורים לא דקדקו בראשון ללידה דווקא ואף רק הגדול בין הזכרים היה כשר לעבודה, וכן תירץ במרגלית הים סנהדרין ז' ע"א.

והנה יסוד זה של המהרש"א כבר קדים בראשונים: דהנה בבעל הטורים בפרשתן ג' ב' על הפסוק אלה שמות בני אהרן הבכור נדב וגו' כתב יש פסיק בין הבכור לנדב, אלא חוזר על אהרן שהוא הבכור למשה, הרי דהתורה קראתו בכור, מדהוא ראשון לזכרים, ועיין בספר דעת משה סימן מ"ח.

האם מותר לקיים מצות פדיון הבן בלילה?

בפרשתן ג' י"ג כי לי כל בכור ביום הכתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בישראל וגו'.

יש לחקור האם מצות פדיון הבן אפשר לקיים בלילה או דילמא אי אפשר לקיים מצות פדיון הבן בלילה.

קימ"ל יור"ד סימן ש"ה ס"ק י"א אין הבכור ראוי לפדיון עד שיעברו עליו שלשים יום, ואחר שלשים יום יפדנו מיד שלא ישהה המצוה, ואם חל יום ל"א להיות בשבת אין פודין אותו בשבת אלא ימתין עד יום א'.

וכתב בביאור הגר"א ס"ק ב' אלא ימתין עד יום א', כמו במילה, חזינן שסבירא ליה שמצות פדיון הבן צריך להיות ביום דווקא כמו במילה.

ובשו"ת מהרי"א סימן רס"ב הקשה על דברי הגר"א וז"ל כוונתו עד יום א', דדווקא ביום ולא בליל מוצאי שבת קודש וכמו במילה, אבל קשה הא ודאי התם במילה קרא כתיב ביום ממעטינן לילה ביבמות ע"ב ובמגילה כ' ותוס' סוכה ל' ובש"ע יור"ד סימן רע"ב אבל בפדיון חדש כתיב, והרי לדעת הב"ח והש"ך מיד ככלות כ"ט י"ב תשצ"ג זמנו הוא לפדות, לדידהו ודאי אפילו בלילה הוא, וגם לדעת המגן אברהם סימן של"ט והחכם צבי בתשובה ק"ד דפליגי וס"ל דבעינן חדש ימים ל' יום דוקא, מ"מ גם לדידהו נ"ל מיד תחילת ליל ל"א חייב לפדות ושיהוי מצוה לא משהינן דחביבה מצוה בשעתה כלשון הטור וש"ע ס"א הנ"ל ואחר ל' יפדנו מיד שלא ישהה המצוה.

והנה דבר זה קדים בש"ך סימן ש"ה ס"ק י"ב שהוכיח שפודין אף בלילה: מהגמ' קידושין כט ס"א שהקשה מנלן שאשה לא מצווה לפדות את בנה, ופרש"י, דמצות עשה שלא הזמן גרמא היא, ומשום הכי בעי קרא למעוטה, חזינן להדיא שפדיון הבן לא מקרי מצות שהזמן גרמא משום דאפשר לפדות נמי אף בלילה, ומסיק הש"ך מיהו נוהגין לפדות ביום.

ויש אחרונים שהביאו ראיה שאפשר לפדות אף בלילה: מהא דאיתא בגמ' קידושין ל"ד ע"א והרי תלמוד תורה ופדיון הבן דלאו מצות עשה שהזמן גרמא הוא ונשים פטורות, א"ר יוחנן אין למדין מן הכללות, חזינן שזמן פדיון הבן אף בלילה, כך מביא ראיה בספר פדיון נפש י' ע"א, וכן בספר מנהגי מצרים דף ט ע"א.

והנה היעב"ץ בספרו מגדל עוז ברכת הורי פלג ג אות ה' כתב טעם נפלא דפדיון הבן אפשר לקיים בלילה: שהרי מבואר בפרשתן ג' י"ג כי לי כל בכור ביום הכתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בישראל וגו' נמצא שעיקר הפדיון מפני שפדה ה' את בנו בכורו, עם ישראל, בעת שהכה כל בכור במצרים, ומכיון שמכת בכורות היתה בחצי הלילה, אף הפדיון יכול להיות בלילה.

ובספר הדרש והעיון פרשת קורח מאמר קצ"ה להגאון רבי אהרן לעווין זצ"ל אב"ד ריישא כתב דהשיטות שסוברים שאי אפשר לפדות בלילה ידחו סברא זו: ע"פ דברי הזוהר בפרשת בא דף ל"ה ע"א שכתב דבאותו הלילה שיצאו ישראל ממצרים אשר אז גם נעשה הנס של הבכורים שניצולו היה לילה כיומא דתקופת תמוז, והדא הוא דכתוב תהלים ולילה כיום יאיר, חשיכה כאורה, א"כ הצלת הבכורים אף שהיה בלילה, מ"מ היה ביום דלילה כיום יאיר, לכן נזהרים שלא לפדות בלילה, ועיין בספר גבול בנימין דרוש ז' דמהאי טעמא מלו אז ישראל באותו לילה שיצאו ממצרים כמו שמבואר במדרש אף דקימ"ל יור"ד סימן רס"ה שאף מילה שלא

בזמנה אינה אלא ביום, כמו אלא דאז הלילה היה כיום יאיר, לכן היה אפשר למול.

ולפי זה אתי שפיר באופן נפלא הפסוק בפרשתן ג' י"ג כי לי כל בכור ביום הכתי כל בכור בארץ מצרים הקדשתי לי כל בכור בישראל וגו', דיש להקשות הרי מכת בכורים היה בלילה ולא ביום ומה זה שאמר הכתוב ביום הכתי כל בכור, ולפי הנ"ל אתי שפיר דכיון דהיה לילה כיום יאיר לכן כתוב ביום, אבל אין ראייה ללילה ממש שאפשר לפדות, כך כתב בספר הדרש והעיון.

ובשו"ת מהרש"ם חלק ב' סימן מ"ג דחה מטעם אחר סברת היעב"ץ: וז"ל ובעיקר הדבר שכתב הר"י עמדין דכיון דמכת בכורות היה בלילה ראוי לפדות בלילה, יש לי לרדן להיפוך, דאדרבא מטעם זה ראוי לפדות ביום, שהרי מבואר במסכת שמחות בתחלתה ויהי בחצי הלילה וד' הכה כל בכור וגו' וכתב כי לי כל בכור ביום הכותי כל בכור וגו' ואתה משיב א"ר יוחנן אע"פ שהכה אותם מכת מות מחצי הלילה, היתה נפשם מפרפרת בהם עד הבקר, משל הדיוט אומר נתת פת לנער הודיע את אמו אף הקב"ה אומר אודיע לבני המיתה המשחקת הזאת ששונאיהם איך מתים בה אלא תשמור נפשותם עד הבקר כדי שיראו בני בשונאיהם עכ"ל הרי דגמר מיתתם היה ביום, ולכן כתיב ביום הכותי וגו' וע' תשובת חתם סופר יור"ד סימן שמ"ו אות י"ב מ"ש בזה וכבר כתב בעטרת זקנים אור"ח סי' רי"ט דאין לברך על הטובה עד שנגמר במילואו, והביא ראיה מרש"י ר"פ בראשית ע"ש, א"כ הנ"ל אזלינן בתר שעת גמר הנס לכן יש לפדות ביום ולא בלילה, ומה"ט המנהג לפדות ביום כמ"ש הש"ך.

וכתב במהרש"ם עוד טעם אחר מדוע אין עושין פדיון בלילה: עפמ"ש בירושלמי פ"ה דשקלים ה"ד רחב"ח הוה מפליג מצוה בליליא חד זמן פגע ביה רבהון דרוחייא א"ל לא כן אלפן רבי לא תשיג תסיג גבול רעך, א"ל ולא כן כתיב מתן בסתר יכפה אף, והוה מסתפיה מיניה וערק מן קומיו וכו' ובקרבן העדה פירוש שהוא לפי שיצא בלילה, והעיקר חסר מן הספר דהול"ל אזל בליליא ועוד דא"כ כל שיוצא בלילה יעבור בלאו וחז"ל הזהירו רק לת"ח בדרך עצה טובה, לכן נראה דהכונה דכיון שהצדקה מצלת מן המיתה כמ"ש וצדקה תציל ממות, לכן אין לעשותו בלילה זולת ע"י מתן בסתר, ולכן יש לומר דגם מצות פדיון הבן שמצלת לחיים כמ"ש בספר חסידים סימן של"ד בעובדא שאמר תפדוני, אין לעשותו בלילה כיון שעושים בפרהסיא עובר משום לא תשיג גבול.

ויש שכתב עוד סברא מדוע אין פודין בלילה: מפני שיציאת מצרים היא מעין פדיון הבן הבכור, וכמ"ש בני בכורי ישראל, ומכיון שהיציאה היתה ביום, לפיכך הפדיון צריך להיות ביום, כך כתב הגאון ר"ח פלאגי בס' זכירה לחיים ח"ב בפ' ההגדה בסוה"ס דף ז ע"ג.

ובשו"ת נודע ביהודה מהדורא תנינא סי' קפ"ז כתב ליתן טעם להמנהג שהזכיר הש"ך דאין פודין בלילה, משום דלפעמים לא יהיו כלים הכטי"ב, כגון שנולד שענה אחת קודם הלילה, דבתחילת ליל ל"א לא כלו כטי"ב.

ובערוך השולחן יורה דעה הלכות פדיון בכור סימן ש"ה ס"ק מ"ג כתב אטו מבואר בשום מקום שאין פודין בלילה ומדינא מותר גם בלילה ולא הזכיר בשום פוסק אף למנהגא בעלמא ורק דרך העולם כן הוא לפדות בבקר ולעשות סעודה וכמה פעמים שפודין גם בלילה.

מכתבים למערכת

מדוע מענישים עובר עבירה אע"פ שיש חשש שיצא לתרבות רעה

הרה"ג נחמיה ליה לחבר ליעבד איסור קל כדי שהשני לא יעבור איסור חמור

מה שהקשתם בשם אחרונים על הא דקיימ"ל יור"ד סי' של"ד ס"א העובר על דבר איסור מנדין אותו, אפילו יש לחוש שיצא לתרבות רעה אין לחוש לכך, דיש להקשות מהא דאיתא בגמ' ערוכין ל"ב דרבי סבירא ליה דניחא ליה לחבר ליעבד איסורא וטא למען לא יעבור ע"ה אר"י איסורא רבה, א"כ שיוותרו על הנדוי ויעברו על איסור קל כדי שלא יכשל הנענש באיסור חמור והיינו שיצא לתרבות רעה, ותרצתם בכמה אופנים.

הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גרסא שליט"א דומ"צ מחוקי הדת

נראה לתרין, ע"פ מה דכתבו התוס' שבת ד' ע"א דדוקא היכא שהשני לא פשע אמרינן ניחא ליה לחבר לעשות איסור קל כדי שהשני לא יעבור איסור חמור, אבל היכא שהשני פשע לא אמרינן האי כללא, לפי הנ"ל אתי שפיר דכאן כיון ששנענש עשה את העבירה מקרי שפיע, א"כ לא שייך לומר ניחא ליה לחבר לעשות איסור קל כן מענישים אותו אע"פ שיש חשש שע"י זה יצא לתרבות רעה.

איך סבירא לרבי שמעון דמי שקורא קריאת שמע ויצא למלחמה אע"פ שיש עבירות בידו

מה שהקשתם בשם אחרונים דאיך אמרינן בגמ' סוטה מ"ד ע"ב דאם יש לאדם עבירה אחת בידו אין יוצא למלחמה ולפניו הנפסוק מי האיש הירא ורך הלבב, ההכונה שירא מעבירות שבידו, הרי רבי שמעון סובר סוטה מ"ב ע"א דאף שאין לו שום זכות, רק זכות של קריאת שמע נמי אין צריך לפחד מהמלחמה ובודאי יצליח, ותרצתם בארבע אופנים.

הרב עמרם אייל שליט"א ירושלים

נראה לתרין, דמאי דאמרינן דחזור כשיש עבירות בידו זה רק לשיטת רבי יוסי הגלילי, אבל לשיטת רבי עקיבא אינו חוזר רק כשמפחד מלחמה עצמה, לפי הנ"ל אתי שפיר דרבי שמעון יסבור כשיטת רבו רבי עקיבא.

הרב יוסף יצחק גלוסקנס שליט"א מודיעין עילית

נראה לתרין, דבודאי סבר רבי שמעון שהצלת הכלל די לה במה שכלל ישראל קורין את שמע, אבל ההולכים למלחמה שהם היחידים הנמצאים במקום סכנה והם צריכים זכות יתירה כדי שלא יאונה להם כל רע דוקא כשאין להם שום עבירה כלל או הולכים למלחמה.

מעדיני אשר: יש לציין דכן תירץ הט"ז בפרשת שופטים וז"ל הא ביחיד הא ברבים, מ"מ עדין צריך בירור הרי כשכל יחיד הולך למלחמה הרי הוא רבים שהרי הוא לא הולך לבד למלחמה.

הגאון רבי דוד ליסצין שליט"א ראש כולל היכל התלמוד ת"א

הרה"ג יצחק קדמון שליט"א שגלבים

מה שהבאתם לתרין, דהא דאמרינן דחזור מעבירות שבידו זה רק כשעבר על מצות לא תעשה, אבל כשביטל מצות עשה אינו צריך לחזור, וזה מה שאמר אפילו אין לכם אלא מצוה עשה זו של קריאת שמע מהני, יש להקשות הרי בגמ' סוטה מ"ד ע"ב אמרינן שש בין תפלה לתפלה חוזר מערכי המלחמה, ואם לא הניח תפילין כלל אינו חוזר מעורכי המלחמה, כי זה רק ביטול מצוה עשה, וכי בגלל שדיבר איהו עבירה עשה, ואולי משום דגרס לברכה שאינה צריכה.

האם מותר להתפלל בסידור של אשה בלא רשותה

מה שכתבתם בשם הברכת אהרן בהא דקיימ"ל אורי"י סימן י"ד ס"ק ד' דמותר ליטול טלית של חבירו שלא מדעתו, משום דניחא ליה לאינש דליעבד מצוה בממונו, וטעם הדבר דאמרינן ניחא ליה לאינש, הוא מטעם ערבות דלפי זה חפץ של אשה אסור ליטול כדי לקיים מצוה כיון דלאשה ליכא ערבות על איש כמו שכתב הרא"ש ברכות כ' ע"ב.

הרב יעקב ישראל מייזנער שליט"א לונדון

הרב ישראל הולצמן שליט"א אשדוד

הרב יוסף חיים הלוי בירנבוים שליט"א כולל באר יוסף מודיעין עילית

הרב חיים דוד כספי שליט"א

יש לציין דבשו"ת שבט הלוי חלק ג' סימן י"א כתב מה שכתבו האחרונים דניחא ליה לאינש ליעבד מצוה בממוניה הוא מטעם ערבות, בעיקר הדבר לא יראה לתלות הלכה זאת ביסוד דיני ערבות, אך הוא גדר אומדנא על נשמות ישראל ומדותיהם כי אין מקפידים ככאלה.

האם לאשה שפטורה ממצוה עשה שהזמן גרמא מותר ליטול חפץ של אחר כדי לקיים מצוה זו

מה שהבאתם בשם שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק ב' סימן ק"ו שנשאל באשה שפטורה ממצוה לולב ורוצה לקיים המצוה אם מותרת נמי ליטול לולב של אחר שלא מדעתו בשאר ימים, דאולי טעם הרמ"א סימן תרמ"ט סעיף ה' דמותר ליטול שלא מדעתו משום דניחא ליה לאינש ליעבד מצוה בממוניה הוא רק לאיש שמחוייב בהמצוה ולא באשה שאינה מחוייבת, ומסק' שמותר, ומביא ראיה מהא דקיימ"ל לגבי ציצית סימן י"ד סעיף ד' שמותר ליטול טלית של חברו ולברך עליה נמי מטעם דניחא ליה לאינש ליעבד מצוה בממוניה אף שכל הענין דללבוש טלית בשעת התפלה אינו חיוב ממש אף מדרבנן אלא שהוא מנהג טוב, א"כ ה"ה לאשה מותר.

הרה"ג רבי פנחס מנחם דאווד שליט"א מח"ס דברי פנחס ירושלים

נראה לציין בזה מה שכתב בשו"ת עטרת ישועה חלק ב' סימן י"ד דכתב דגם בקטן שייך ניחא ליה אף דאינו מחוייב במצוה בכל זאת אם עשה מצוה מהמצוות נוטל שכר כמו המצוה ועושה, א"כ לפי זה ה"ה אשה.

הרה"ג מנחם מנדל גיגר שליט"א אשדוד מח"ס תורה ודעה

נראה להעיר על הראיה של האגרות משה, דיש לחלק דבציצית כיון שנהנה ישראל במנהג זה כבר נחשב דבר זה לחיוב משום אל תטוש תורת אמך משא"כ לאשה דרוצה לקיים מצוה, ועוד סברא יש לומר דמכיון דנהג במנהג זה כמה פעמים שוויא עליהו כחובה.

מדוע דווקא ר"ש יכול לפטור את העולם מן הדין

מה שהקשתם בשם אחרונים על הא דאיתא בגמ' סוטה מ"ה ע"ב א"ר ירמיה משום רבי שמעון בר יוחאי יכול אני לפטור את כל העולם מן הדין, דיש להקשות מדוע דווקא ר"ש אמר שיכול לפטור את כל העולם מן הדין ולא שאר תנאים, ותרצתם.

הגאון רבי יהושע העשיל פאדווא שליט"א מאנטווסטרא

יש לציין דבבבמהרש"א שם כתב דהא דרבי שמעון יכול לפטור את העולם מן הדין, הוא משום שהיחידים שסבל משך י"ג שנה במערה בתנאים קשים ביותר ועי"ז יש לו כח לעצור כל הצרות.

מעדיני אשר: בספר הבאתי את מהרש"א הנ"ל.

איך הלכו אמוראים בדרך שיש שם מקומות שאינם נקיים הרי כשיש דרך אחרת יש איסור ללכת

מה שהקשתם בשם אחרונים על הא דאיתא בגמ' ע"ז י"ז ע"א דרבי חנינא ורבי יונתן קאזלי באורחא משו להנהו תרי שבילי אחד פתוח פתוח עבודת כוכבים, ואחד פתוח לפתח למקום שאינו צנוע, אמר חד לחבריה ניוול אפיתחא דעבודת כוכבים דנכיס יצריה ששחטו את יצורו ויש כוחו כמכורא בגמ' סנהדרין ס"ד ע"א ר"ש א"ל אידך ניוול אפיתחא שאינו צנוע, ונכפיה ליערין ונקבל אגרא, וכן עשו ללכת בשביל שיש בו פתח למקום שאנשים אינם צנועים, דיש להקשות איך עשו כן, הרי אמרינן בגמ' י"ב ע"ב דאי איכא דרכא אחרתא אין ללכת במקום שיש בו מראות אסורות, ואם הולך הויא רשע, וא"כ היכי הלכו הני רבנן בשביל הוה שיש בו את פתח הבית של מראות אסורות ושכחו לדרכא אחרתא של הע"ז, ותרצתם בארבע אופנים.

הרה"ג אשר לייב שוק שליט"א כולל דאגן בני ברק

נראה לציין דברי הריטב"א קדושין פ"ב עמוד א' וז"ל כן הלכתא דהכל כפי מה שאדם מכיר בעצמו, אם ראוי לו לעשות הרחקה ליצור עושה ואפילו להסתכל בבגדי צבעונין של אשה אסור כדאיתא בגמ' עבודה זרה כ' ב' ואם מכיר בעצמו שיעצור נכנע וכפוף לו ואין מעלה טינא כלל מותר לו להסתכל ולדבר עם הערוה ולשאול בשלום אשת איש, והיינו ההיא דרבי יוחנן ב"מ פ"ד א' דיתניב אשערי טבילה ולא הייש איצור הרע, ורבי אמי דנקי ליה אמתתא דבי קיסר כתובת י"ז א' וכמה מרבנן דמשתעי בהדי הנהו מטרונותא קדושיק מ' א' ורב אדא בר אהבה שאמרו כתובת י"ז דנקיט כלה אכתפיה ורקיד בה ולא הייש להרהורא מטעמא דאמרן, אלא שאין ראוי להקל בזה אלא לחסיד גדול שמכיר ביצורו, ולא כל תלמידי חכמים בוטחין ביצריהו כדחוינן בשמעתין בכל הני עובדין דמייננין, ואשרי מי שגובר על יצורו ועמלו ואומנתו בתורה, לפי זה מתורין שאמוראים האלה היו חסידים גדולים ואו מותר, אבל סתם אפילו תלמיד חכם אסור.

האם לעתיד לבא יבוטל העבודה מהכניסה

מה שהבאתם במדור מכתבים למערכת שלעתיד לא יבוטל העבודה מהכניסה.

הרב דב גפני שליט"א ביתר עילית

יש להעיר מהא דאיתא בתורה כהנים סימן ט"ז על הפסוק וקרא ט' כ"ב וישא אהרן את ידיו אל העם ויברכם, באותה שעה זכה במתנות כהונה וזכה בנשיאת כפים לו ולדורותיו עד שיחיו המתים.

תגובות אפשר לשלוח עד ליום ג' בערב בלבד
להרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א
לפקס המערכת: 057-7961607 או למייל: leviber@gmail.com
לבירורים בכל ענייני המערכת, בטל: 057-3166560
מי שמעוניין להצטרף לאילפי המגויים נא להתקשר למערכת